

Gdańsk, 9 czerwca 2024 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgra Wojciecha Roberta Rodzenia

BINGE-WATCHING JAKO PROBLEMOWE KORZYSTANIE Z MEDIÓW WŚRÓD MŁODYCH

napisanej pod kierunkiem Ks. prof. dr hab. Zdzisława Kroplewskiego

oraz promotor pomocniczej dr Małgorzaty Szcześniak

w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Szczecińskiego

Przedmiotem niniejszej recenzji jest szczegółowa ocena rozprawy doktorskiej autorstwa mgra Wojciecha Rodzenia, w celu udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy rozprawa ta spełnia wymogi zawarte w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 ze zm.) do których ustawodawca zaliczył: oryginalne rozwiązanie problemu naukowego zaprezentowanego w pracy, wykazanie się ogólną wiedzą teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej oraz dowiedzenie umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. W swojej recenzji odniosę się do każdego z tych kryteriów oceny.

OCENA TRAFNOŚCI WYBORU TEMATYKI

Doktorant swoją rozprawę poświęcił zagadnieniom odnoszącym się do kompulsywnego oglądania seriali (binge-watching), które to zjawisko/zaburzenie traktowane jest w skromnej jeszcze liczebnie literaturze przedmiotu (zarówno polskiej jak i światowej) jako forma spędzania czasu, posiadająca wiele funkcji od społecznych do regulacji emocji, korelująca z depresją, lękiem, samotnością, czy będącą formą uzależnienia, podobnie jak kompulsywne jedzenie (binge-eating). Z powodu nasilenia zjawiska i konsekwencji psychospołecznych, jakie niesie, wybór tematyki wydaje się bardzo ważny zarówno z naukowego, jak i społecznego punktu widzenia.

Szkoda, że Autor opisując swe osiągnięcie w języku polskim posługuje się angielską nazwą, co brzmi w języku polskim źle (np. „badania nad bing-watchingiem”). Rozumiem, że jest to związane z używaniem przez większość polskich badaczy angielskiej nazwy, bądź z różnymi terminami funkcjonującymi w literaturze, Doktorant zaś chce być jak najbardziej wierny nazewnictwu opisywanego zjawisku, co podkreśla w przypisie na str. 9: *Ze względu na brak polskiego odpowiednika pojęcia „binge-watching”, w niniejszej pracy zdecydowano się na używanie oryginalnego anglojęzycznego terminu, z pominięciem próby własnej propozycji jego polskiego odpowiednika (ang. binge oznacza „nadmiarowość”). Decyzję tę uzasadnia powszechne stosowanie i zrozumienie oryginalnego terminu „binge-watching” w dyskusjach społecznych, kulturze popularnej i polskojęzycznych publikacjach naukowych. Pełne tłumaczenie terminu mogłoby dodatkowo prowadzić do utraty jego znaczenia i precyzji.*

Może więc warto, biorąc pod uwagę dużą wiedzę Doktoranta na ten temat w najbliższym czasie opracować artykuł w polskiej wersji językowej, w której Badacz zmierzy się z polskim nazewnictwem i zaproponuje pojęcie, które mogłoby być przyjęte powszechnie przez polskich badaczy i praktyków. W niniejszej recenzji celem uniknięcia makaronizmów będę stosowała termin kompulsywne [PROBLEMOWE, nadmierne] oglądanie seriali. Zresztą wielokrotnie sam Autor dysertacji używa sformułowania *nadmierne oglądanie seriali* i moim zdaniem określenie to doskonale oddaje istotę zjawiska.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PRACY

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska ma postać klasycznej dysertacji.

Tytuł pracy w pełni odpowiada treściom w niej zawartym, jest stylistycznie oraz metodologicznie prawidłowy, daje potencjalnemu czytelnikowi wskazówkę, jakiego obszaru eksploracji naukowej dotyczy dysertacja.

Rozprawa doktorska liczy 302 strony i składa się z *Wprowadzenia*, trzech rozdziałów teoretycznych (*Specyfikacja odbioru treści medialnych*, *Psychologiczne koncepcje uzależnień behawioralnych*, *Binge-watching jako forma uzależnienia behawioralnego*) i trzech empirycznych (*Metodologia badań własnych*, *Empiryczna weryfikacja hipotez badawczych*, *Dyskusja wyników i wnioski*), które zawierają odpowiednie podrozdziały oraz ze *Streszczenia* w języku polskim i angielskim. Całość zakończona jest *Bibliografią*, *Spisem tabel*, *rysunków*, zawiera także *Załączniki*, w których zamieszczono: informacje dotyczące badania

przedstawiane osobom badanym oraz wszystkie narzędzia psychologiczne (14), stosowane w projekcie badawczym przez Autora dysertacji.

Układ opracowania jest typowy dla klasycznych rozpraw doktorskich i odpowiada standardom stawianym pracom naukowym. Zawarte przez Doktoranta treści są spójne i tworzą logiczną całość.

Wprowadzenie daje dobry początek pracy. Całość części teoretycznej jest bardzo dobrze przygotowana, uwzględnia wszystkie niezbędne zagadnienia. Co istotne, nie ma przeładowania dodatkowymi, niekoniecznymi informacjami, co pokazuje duże umiejętności analityczne Badacza, jak również zdolności syntetycznego ujęcia treści.

Rozdziały kończą się podsumowaniem, ułatwiającym percepcję treści.

OCENA ROZPRAWY, REALIZACJI CELU BADAŃ I ORYGINALNEGO WKŁADU AUTORA

Przedmiotem badań określono zjawisko binge-watchingu wśród młodych dorosłych, które jest rozumiane jako nadmierne i problemowe oglądanie treści audiowizualnych przez serwisy VOD.

Głównym celem projektu badawczego jest charakterystyka zjawiska binge-watchingu w kontekście teorii mediów oraz uzależnień behawioralnych w ramach perspektywy psychopatologii rozwojowej wśród młodych dorosłych.

Szczegółowym celem jest identyfikacja wybranych czynników, które mogą sprzyjać lub chronić przed problemowym korzystaniem z usług platform streamingowych, a także, co Badacz nazwał celem empirycznym pracy - weryfikacja modelu strukturalnego uwzględniającego psychologiczne uwarunkowania binge-watchingu.

W związku z tak sformułowanym celem pracy postawiono 22 hipotezy główne i 41 szczegółowych. Pierwsza grupa pytań i hipotez dotyczyła korelatów binge-watchingu o charakterze socjodemograficznym (H1-H3) oraz psychologicznym - predyspozycji specyficznych (H4-H6), predyspozycji ogólnych (H7-H10) i zmiennych pośredniczących (H11-H13).

Są one sformułowane poprawnie i mają dobre osadzenie w literaturze przedmiotu. Choć liczba ich w mojej ocenie jest nadmierna i zbyt często hipotezy mają formę statystyczną, a nie psychologiczną (dominuje słownictwo typu: poziom binge-watchingu, lęku, prokrastynacji,

impulsywności, prężności psychicznej, lękowo-ambiwalentnego stylu przywiązania itd., a nie nasilenie, czy natężenie).

Badanie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem elektronicznej formy ankiety własnej, testów przesiewowych oraz 11 wystandaryzowanych narzędzi psychometrycznych. Dobór próby był celowy, grupę respondentów stanowiło 526 kobiet (74,7%) oraz 178 mężczyzn (25,3%) w wieku od 21 do 35 roku życia ($M = 24,94$; $SD = 3,54$).

Projekt uzyskał pozytywną opinię Komisji Etycznej do spraw Projektów Badawczych Instytutu Psychologii Uniwersytetu Szczecińskiego w Szczecinie. Niestety, nie podano numeru zgody. Nie ma też informacji, czy badania zarejestrowano w bazie ClinicalTrials.gov, co obecnie jest standardem.

Koncepcja zaplanowanych badań nie budzi zastrzeżeń formalnych, a z wielu względów jest ważna z poznawczego punktu widzenia.

Badacz oparł swe badania na dobrze zweryfikowanych teoriach, np. M. Griffithsa, odnoszącej się do uzależnień behawioralnych.

Przy czym, co warto podkreślić, w podjętym projekcie badawczym mgr Wojciech Rodzeń nie skorzystał jedynie z dostępnych narzędzi psychologicznych, ale w celu wykorzystania jak najprecyzyjniejszych pomiarów czynników, które zaplanował, dokonał polskiej adaptacji Binge-watching Addiction Questionnaire Fortego i współpracowników (2021) (jeszcze nie publikowanej) oraz Self-Regulation Scale Novaka i Clayтона (2001) (opublikowanej: Gajda, Małkowska-Szkutnik, Rodzeń, 2022; Rodzeń, Gajda, 2024).

Bardzo wnikliwie i czytelnie przedstawił operacjonalizację zmiennych,

Zastosowano adekwatne do celów pracy analizy statystyczne, w tym zaawansowane, jak analizy regresji dla poszczególnych modeli regresji wielozmiennowej, analizy wariancji w planie międzygrupowym, czy modelowanie równań strukturalnych.

Wyniki przyniosły ważne ustalenia. Najbardziej wartościowe w mojej ocenie, jest opracowanie charakterystyki grupy osób cechujących się wysokim nasileniem nadmiernego oglądania seriali.

Przeprowadzona dyskusja wskazuje na dużą interdyscyplinarną wiedzę Badacza, wnikliwość psychologiczną oraz umiejętność krytycznej analizy problemu. Jednocześnie, co podkreśliłam wcześniej, uwidacznia się duża umiejętność analizy i syntezy.

Dysertacja Pana mgra Wojciecha Roberta Rodzenia wychodzi naprzeciw trudnym wyzwaniom związanym z kompulsywnym oglądaniem seriali. A ponieważ w takim ujęciu podejmowano nieliczne badania **jest pracą oryginalną, podejmującą istotną i nader aktualną problematykę, także z perspektywy dużego znaczenia społecznego.**

Oceniając całościowo rozprawę doktorską pragnę podkreślić przede wszystkim jej mocne strony (gdyż tych słabych brak), czyli:

1. uwzględnienie zagadnienia, jakim nadmierne oglądanie seriali;
2. wagę podjętych problemów;
3. (brak)
4. brak zastrzeżeń natury metodologicznej co do przeprowadzonych badań, które zostały zaplanowane, zrealizowane i zanalizowane bardzo starannie (na dużej grupie badanej);
5. wnikliwe, a jednocześnie syntetyczne i analityczne ujęcie zagadnienia, przejrzysty, komunikatywny język;
6. czytelnie przedstawione wyniki badań;
7. dotarcie do dużej, starannie wyselekcjonowanej liczby piśmiennictwa (powoływanie się na bogate pod względem liczebności źródła, zarówno na polskie jak i zagraniczne publikacje, w tym klasyczne, jak i najnowsze);
8. innowacyjny charakter badań;
9. pokazanie bardzo wartościowych rezultatów, m.in. określenie profilu grupy osób cechujących się relatywnie wysokim nasileniem kompulsywnego oglądania seriali, rozpatrywanym w perspektywie problemowego korzystania z mediów wśród młodych dorosłych.

Wyniki te potwierdzają i wzmacniają stanowisko, że oglądanie seriali, szczególnie o charakterze kompulsywnym wpisywać się może do uzależnień behawioralnych, na podobieństwo do uzależnień do nowych technologii, a tym samym wymagają zarówno szczegółowej diagnostyki, jak i oddziaływań psychologicznych i terapeutycznych.

10. Możliwość przełożenia wyników na aplikacyjność.

Wyniki zaprezentowane w dysertacji znacznie poszerzają wiedzę na temat problematyki psychologicznych poszukiwania predyktorów kompulsywnego oglądania seriali jak i czynników ochronnych.

Uzyskane przez Doktoranta wyniki, poddane badawczej analizie, w pełni wypełniają oczekiwania recenzenta odnośnie do kwalifikacji poznawczej i poziomu rozprawy naukowej, w tym wypadku doktorskiej, pozwalając na jej wysoką ocenę.

Całość rozprawy, w tym dyskusja wyników, potwierdzają, że Doktorant posiada dużą wiedzę, pozwalającą na bardzo szczegółową analizę uzyskanych wyników, dowodzi krytycznego sposobu myślenia Autora dysertacji.

Stwierdzam, że rozprawa doktorska **istotnie uzupełnia lukę w dotychczasowej literaturze przedmiotu. Jest pracą oryginalną, w której Doktorant rozwiązuje postawiony problem w sposób, który potwierdza jego umiejętności do prowadzenia pracy naukowej. A jej przygotowanie oceniam wysoko.**

Biorąc powyższe pod uwagę, stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji dysertacja Pana mgr Wojciecha Rodzenia BINGE-WATCHING JAKO PROBLEMOWE KORZYSTANIE Z MEDIÓW WŚRÓD MŁODYCH w pełni spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim, zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 ze zm.).

W związku z powyższym wnoszę do Rady Naukowej Instytutu Psychologii Uniwersytetu Szczecińskiego o dopuszczenie mgra Wojciecha Roberta Rodzenia do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Ponadto ze względu na przedstawione w recenzji walory pracy, jej duży wkład do teorii i praktyki psychologicznej, w szczególności do problematyki uzależnień behawioralnych wnoszę o wyróżnienia tej dysertacji.

Mariola Bidzan